

memo

Proces landelijke uitrol NVI ter voorbereiding BAC

Aanleiding

Op 4 oktober 2023 hebben de minister voor Natuur en Stikstof en minister van BZK de Tweede Kamer geïnformeerd over de aanpak natuurinclusief isoleren, mede naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State inzake de na-isolatie van spouwmuren van 4 aug. jl. Deze uitspraak leidde tot veel vragen bij huiseigenaren, gemeenten en isolatiebedrijven wat nu wel en niet mag bij isolatiewerkzaamheden volgens de Wet natuurbescherming (hierna Wnb; vanaf dit jaar geïntegreerd in het stelsel van de Omgevingswet). De zorgplicht uit de Wnb en de uitspraak van de RvS schrijven op zichzelf namelijk niet voor, wat isolatiebedrijven en huiseigenaren concreet moeten doen om aan de zorgplicht te voldoen.

Spouwmuurisolatie (en andere vormen van isolatie van gebouwen die impact kunnen hebben op beschermde diersoorten) zijn nog steeds mogelijk door per project een ecologische quickscan uit te voeren. Indien de quickscan de aanwezigheid van beschermde dieren niet uitsluit, is een uitgebreid ecologisch onderzoek nodig, en mogelijk een ontheffing. Voor particuliere woningeigenaren is deze route echter buitenproportioneel kostbaar, tijdrovend en ingewikkeld. Daarom is een korte-termijnaanpak afgesproken langs twee sporen: te weten via de werkwijze Natuurvriendelijk Isoleren en via innovatieve opsporingsmethoden (zie verderop in dit memo), zodat de isolatieopgave (van belang om de klimaatdoelstellingen te behalen) niet stil komt te liggen.

Voor de (middel)lange termijn is de juridische meest robuuste oplossing om de isolatieopgave en natuurbescherming te combineren met een ontheffing op basis van gebiedsgerichte SMP's. Omdat het opstellen van SMP's voor/door alle gemeenten in Nederland een paar jaar in beslag zal nemen, is er een korte termijn aanpak afgesproken die in de Kamerbrief van 22 december jl. toegelicht is (bijgevoegd als bijlage 1).

Korte termijn aanpak:

1. Natuurvriendelijk isoleren via isolatiebedrijven en uiteindelijke formalisering in gedragscode
2. Innovatieve methoden zoals eDNA

(Middel)lange termijn aanpak:

3. Pre-SMP's en SMP's

Kern

De korte termijn aanpak bestaat uit twee sporen, te weten 1); via de werkwijze natuurvriendelijk isoleren door isolatiebedrijven met uiteindelijke landelijke vrijstelling en 2); inzet op innovatieve opsporingsmethoden om uit te sluiten dat er vleermuizen in een gebouw verblijven.

Samen met de minister van BZK, minister voor Natuur en Stikstof, het IPO en de VNG, is op 15 december jl. afgesproken om deze route te bewandelen en de werkwijze van het natuurvriendelijk isoleren per februari 2024 te starten, afhankelijk van het besluitvormingsproces binnen de provincies. Ondertussen wordt eraan gewerkt om de NVI-werkwijze juridisch te voorzien van een formele vrijstelling van de vergunningplicht voor activiteiten die (onopzettelijk) gevolgen kunnen hebben voor beschermde soorten. Dit kan gedaan worden met een gedragscode.

Voor de invoering van de werkwijze Natuurvriendelijk Isoleren worden momenteel onderstaande punten uitgewerkt:

1. Afbakening van de landelijke lijn natuurvriendelijk isoleren (NVI)

De NVI werkwijze, ontwikkeld door de Provincie Utrecht, en inmiddels overgenomen door de provincie Friesland en Overijssel en in meerdere provincies in voorbereiding, houdt in dat huiseigenaren isolatiebedrijven kiezen die verantwoord te werk gaan volgens de uitgangspunten van het natuurvriendelijk isoleren¹.

De NVI werkwijze geldt voor de korte termijn, voor maximaal drie jaar (in de verwachting dat dat voldoende tijd is voor opstellen van (pre)SMP's). Onderstaande voorwaarden gelden bij de NVI-werkwijze:

- Maximum percentage van de woningvoorraad waarvoor de werkwijze van toepassing is. Om dit percentage te kunnen bepalen wordt er door een ecologisch bureau een effectenanalyse uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten hiervan wordt een landelijk geldend percentage per CBS buurt bepaald. Deze zal voor de komende drie jaar gelden. De effectenanalyse zal in februari worden opgeleverd.
- Realiseren van alternatieve (kraam)verblijfplaatsen op gebiedsniveau voor de soorten zodat er minder kans is op negatieve aantasting. Hiertoe worden de volgende stappen gezet:
 - 1) Er wordt een effectenanalyse uitgevoerd om te bepalen wat de verwachte aantasting is op de soorten door de NVI-werkwijze (zie bovenstaand).
 - 2) Op basis hiervan wordt een landelijk geldend percentage per CBS-buurt van de te isoleren woningvoorraad bepaald.
 - 3) Parallel aan de start van de NVI-werkwijze wordt de berekening voor de alternatieve verblijfplaatsen uitgevoerd. Hiervoor is punt 1 en 2 benodigd. Hieruit moet bepaald worden waar, welke en hoeveel alternatieve verblijfplaatsen geplaatst moeten worden in een gemeente. In de regeling SPUK versnelling natuurinclusief isoleren die in december jl. is opengesteld, zijn er middelen gereserveerd voor de

¹ Deze uitgangspunten zijn; 1) werken volgens de natuurkalender, 2) het natuurvrij maken van het pand, 3) vervangende verblijfplaatsen in het pand plaatsen (zie pagina 3)

realisatie van alternatieve verblijfplaatsen door gemeenten. De compensatieopgave kan op twee manieren worden berekend:

- a) *BZK laat de compensatieopgave voor alle gemeenten in Nederland berekenen. Provincies en gemeenten krijgen deze gegevens tot hun beschikking en hoeven dit niet zelf te doen. Gemeenten kunnen met deze gegevens, via een provinciale regeling, aanspraak maken op de middelen uit de SPUK specifiek voor het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen.*
- b) *BZK faciliteert workshops en een leidraad voor alle provincies om de compensatieopgave in hun desbetreffende gemeenten zelfstandig te kunnen berekenen en deze aan gemeenten ter beschikking te stellen. Provincie Utrecht berekent dit bijvoorbeeld ook voor al hun gemeenten.*

In januari 2024 wordt bepaald welke optie het best uitvoerbaar is voor zowel provincies als gemeenten. De realisatie van verblijfplaatsen vindt parallel aan start werkwijze NVI plaats. De berekening van de compensatieopgave zal naar verwachting begin februari van start gaan.

- Isolatiebedrijven volgen de trainingen natuurvriendelijk isoleren. Het isolatiebedrijf verklaart hiermee dat zij werken conform de natuurkalender, er altijd natuurvrij wordt gemaakt (er bij werkzaamheden geen dieren worden gedood), bekende kraam- en winterverblijven worden ontzien en er in pandige vervangende verblijfplaatsen worden gerealiseerd. Voordat een woning geïsoleerd wordt, moet deze 'natuurvrij' worden gemaakt. Natuurvrij betekent het voorkomen dat er beschermde dieren in de woning verblijven als er geïsoleerd wordt. Dieren krijgen de kans om de woning te verlaten voordat de woning geïsoleerd wordt. Dit gebeurt buiten het broedseizoen of de winterperiode. In de training leren isolatiebedrijven wat er komt kijken bij het natuurvrij maken van de woning. Daar wordt geleerd welke technieken er zijn om verschillende openingen in de woningen af te sluiten en hoe nieuwe verblijfplaatsen voor de dieren gecreëerd kunnen worden. Na het volgen van de training mogen zij de naam 'natuurvriendelijk isolatiebedrijf' voeren wanneer zij altijd volgens deze methodiek werken. Isolatiebedrijven kunnen terecht op de website www.natuurvriendelijkisoleren.nl voor meer informatie over in company trainingen en de mogelijkheden voor open trainingen. Huiseigenaren kunnen op deze website terecht om te zien welke bedrijven al werken met natuurvriendelijk isoleren. Er worden extra organisaties aangetrokken om aan de vraag voor de trainingen te kunnen voldoen.

2. Handhaving op NVI en trainingen isolatiebedrijven

- Naar voorbeeld van de provincie Utrecht wordt het toezicht (en mogelijke handhaving) uitgevoerd op basis van de door Utrecht ontwikkelde applicatie voor het pre-SMP. Zodra bedrijven de training NVI hebben gevolgd, krijgen zij toegang tot de applicatie en kunnen zij aangeven waar de isolatiewerkzaamheden starten.
- Op basis hiervan wordt er steekproefsgewijs gecontroleerd door de uitvoeringsdienst of bedrijven wel juist handelen n.a.v. het volgen van de training.

- Ondertussen wordt er gewerkt aan een verdere doorontwikkeling van de applicatie, waarin ook SMP's geïntegreerd kunnen worden. De uiteindelijke applicatie zal landelijk beschikbaar worden gesteld en de pre-SMP app zal hierin overgaan.
- Op dit moment kan de basis applicatie (die voor het pre-SMP en voor NVI) per direct gebruikt worden door provincies. BZK zorgt ervoor dat alle benodigde data die van belang is voor gebruik van de applicatie landelijk beschikbaar wordt gesteld door het CBS. Dat gaat dan onder andere om de woonkernen, pandtypes, energielabels etc. die benodigd zijn om de app in gebruik te nemen en te kunnen zien waar isolatiewerkzaamheden gestart zijn. Provincies kunnen de bestaande applicatie per direct gebruiken aan de hand van de beschikbare data van het CBS. Deze data zal uiterlijk in februari beschikbaar worden gesteld.

3. Proces totstandkoming gedragscode/vrijstelling

- Zoals bovenaan aangegeven is het streven om de NVI-werkwijze per februari 2024 van start te laten gaan.
- Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan het opstellen van de gedragscode waarmee wordt beoogd een juridische borging van de NVI-methode te realiseren (in de vorm van een vrijstelling van de vergunningplicht).
- Er is een tentatieve planning opgemaakt over de fases van opstellen gedragscode, deze is opgenomen in het plan van aanpak en gedeeld met IPO en VNG. Zie hieronder een verkorte versie hiervan:
 - 1) Januari 2024: samenstelling en start werkgroep (in elk geval bestaande uit LNV, BZK, RVO)
 - 2) Februari t/m september 2024: inhoud gedragscode uitwerken incl. randvoorwaarden + beperkingen en toetsing juridische en uitvoeringstechnische robuustheid
 - 3) Q4 2024: aanleveren concept bij RVO
 - 4) Q2 2025: definitieve goedkeuring gedragscode